

Sygn. akt I PK 151/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 26 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSA Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa Leszka B.

przeciwko Spółce Energetycznej "J." Spółce Akcyjnej

o przywrócenie do pracy, odszkodowanie, wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 stycznia 2011 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Spółecznych

z dnia 4 marca 2010 r.,

**oddala skargę kasacyjną i przyznaje od powoda na rzecz
strony pozwanej 1350 zł (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Leszek B. wniósł pozew przeciwko Spółce Energetycznej J. S. A., w którym domagał się przywrócenie do pracy na dotychczasowym stanowisku zastępcy prezesa zarządu - dyrektora ds. remontów i zakupów, zasądzenia odszkodowania z tytułu wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy w wysokości 11 951 zł brutto za każdy miesiąc z ustawowymi odsetkami oraz kosztów postępowania. W uzasadnieniu pozwu zakwestionowano prawidłowość wypowiedzenia umowy o pracę. Wypowiedzenie naruszało art. 39 k.p. Powód zarzucił, że wskazana w wypowiedzeniu przyczyna odwołania go z funkcji zastępcy prezesa nie jest rzeczywista. Pismem z 25 marca 2009 r. powód sprecyzował żądanie pozwu w ten sposób, że oprócz przywrócenia do pracy na dotychczasowych warunkach pracy i płacy oraz zasądzenia na jego rzecz wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy alternatywnie domagał się zasądzenia odszkodowania za okres od 11 stycznia 2009 r. do 30 czerwca 2010 r., powołując się na wyrok TK z 27 listopada 2007 r., SK 18/05. W jego opinii wyrok TK miałby uzasadniać żądanie zasądzenia odszkodowania ponad 3-miesięczny limit z art. 50 § 3 k.p. i art. 58 k.p.

Sąd Rejonowy wyrokiem z 24 września 2009 r. zasądził od pozwanej 35 853,63 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę oraz 2 379,19 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, oddalając powództwo w pozostałej części. Sąd ustalił, że powód na podstawie umowy o pracę z 19 grudnia 2007 r. został zatrudniony u pozwanej na stanowisku zastępcy prezesa zarządu – dyrektora ds. remontów i zakupów do czasu powołania tegoż zastępcy nie później jednak niż do 18 marca 2008 r. 26 lutego 2008 r. strony zawarły kolejną umowę o pracę na czas określony, na podstawie której powód miał pełnić te same obowiązki do dnia odbycia zwyczajnego walnego zgromadzenia spółki zatwierdzającego sprawozdanie finansowe za 2009 r. 12 sierpnia 2008 r. powód został odwołany ze stanowiska uchwałą zgromadzenia akcjonariuszy z 11 sierpnia 2008 r. 23 grudnia 2008 r. złożono powodowi wypowiedzeniu umowy o pracę z zachowaniem dwutygodniowego okresu wypowiedzenia, wskazując jako przyczynę odwołanie z funkcji zastępcy prezesa. Jako podstawę wskazano § 9 ust. 2 umowy o

pracę – klauzulę wypowiedzenia (art. 33 k.p.). Miesięczne wynagrodzenie powoda wynosiło 11 951,21 zł. Powód z dniem 1 marca 2009 r. uzyskał uprawnienia emerytalne. Sąd w uzasadnieniu stwierdził, że skoro strony łączyła umowa o pracę zawarta na czas oznaczony dłuższy niż 6 miesięcy, to stosownie mogły one przewidzieć dopuszczalność jej rozwiązania za wypowiedzeniem (§ 9 ust. 2 umowy o pracę). Takie postanowienie jest ważne (art. 18 k.p.), ponieważ § 9 ust. 2 umowy o pracę przewidywał możliwość rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę za dwutygodniowym wypowiedzeniem jedynie w przypadku odwołania powoda z zajmowanego stanowiska z innych przyczyn niż wymienione w § 9 ust. 1 umowy tj. dających podstawę do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. Taka klauzula umowna było dla powoda korzystna, ponieważ określała tylko jedną przyczynę wypowiedzenia. Ponadto powód wyraził zgodę na treść tego postanowienia. Wypowiedzenie umowy powoda nastąpiło jednak z naruszeniem art. 39 k.p., co uzasadniało przyznanie odszkodowania w wysokości określonej w art. 50 § 4 k.p. W pozostałym zakresie oddalono powództwo jako bezzasadne. Brak było podstaw do zasądzenia odszkodowania za dalszy okres pozostawania bez pracy. Wskazany przez powoda wyrok TK dotyczy odszkodowania z art. 58 k.p., którego nie stosuje się w sprawie.

Od wyroku apelację wniosły obie strony. Powód kwestionował rozstrzygnięcie w części oddalającej roszczenie o przywrócenie do pracy i przyznanie wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy oraz oddalającej roszczenie o odszkodowania ponad zasądzoną kwotę. Zarzucił przede wszystkim naruszenie prawa materialnego art. 18 k.p., art. 33 k.p. i art. 50 k.p. poprzez przyjęcie, że umowa o pracę w części dopuszczającej jednostronne wypowiedzenie umowy o pracę jest ważna oraz poprzez przyznanie powodowi odszkodowania jedynie w wysokości 3-miesięcznego wynagrodzenia. Pozwany zaskarżył wyrok w całości i zarzucił naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 39 k.p.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 2 marca 2010 r. oddalił apelację powoda, zmienił zaskarżony wyrok w pkt. 3 z apelacji pozwanej w ten sposób, że koszty zastępstwa procesowego wzajemnie zniósł, oddalił apelację pozwanej w pozostałej części, zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty zastępstwa procesowego za II instancję. W uzasadnieniu wyroku

podkreślono przede wszystkim, że klauzula przewidująca wcześniejsze rozwiązanie umowy terminowej, która umożliwia wcześniejsze rozwiązanie stosunku pracy jedynie przez pracodawcę z pewnością nie korzystna dla pracownika powoda. Taki kształt klauzuli w efekcie doprowadził do niekorzystnego dla powoda ukształtowania jego sytuacji przez pozbawienie go zatrudnienia przed nadejściem terminu określonego w umowie. Pracownik nie miał podobnego uprawnienia. W konsekwencji klauzula dopuszczająca wypowiedzenie umowy o pracę na czas określony zgodnie z art. 18 § 2 k.p. jest nieważna. Rozwiązanie umowy o pracę z powodem nastąpiło zatem na podstawie nieważnego postanowienia umownego, tym samym z naruszeniem przepisów. Art. 50 § 3 k.p. uzasadnia w takim przypadku przyznanie jedynie odszkodowania. Przepis nie przewiduje przywrócenia do pracy. Sąd stwierdził, że Sąd Rejonowy prawidłowo ocenił, że pracownik jest objęty dyspozycją art. 39 k.p. Podniesiono również, że nie ma podstaw do stosowania w sprawie art. 47 k.p., art. 47¹ k.p. i art. 58 k.p., w zakresie określania wysokości odszkodowania. Przepisy te dotyczą uprawnień pracownika w razie wypowiedzania umów bezterminowych oraz uprawnień pracownika w razie rozwiązania w trybie natychmiastowym.

Wyrok w części oddalającej apelację powoda oraz orzekającego o kosztach postępowania apelacyjnego powód zaskarżył skargą kasacyjną. Jako podstawę skargi wskazano naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 50 § 3-4 k.p. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie. Błędnie przyjęto, że wskazane przepisy znajdują zastosowanie w odniesieniu do roszczeń powoda związanych z naruszającym przepisy k.p. rozwiązaniem umowy o pracę z 26 lutego 2008 r. i są podstawą przyznania powodowi odszkodowania w wysokości 3-miesięcznego wynagrodzenia. W konsekwencji bezzasadnie nie uwzględniono apelacji powoda.

Jako okoliczność uzasadniająca przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Należy bowiem rozstrzygnąć, czy art. 50 § 3-4 k.p. znajdują zastosowanie w przypadku wypowiedzenia umów o pracę, w których nie przewidziano możliwości wypowiedzenia.

Wniesiono o uchylenie wyroku Sądu II instancji w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i

rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, zasądzenie od strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, zwolnienie powoda od kosztów sądowych w zakresie obowiązku uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że Sąd Okręgowy bezzasadnie przyjął, że podstawę zasądzenia na rzecz powoda odszkodowania powinien być art. 50 § 3 i § 4 k.p. § 9 ust. 2 umowy o pracę z 26 lutego 2008 r. dopuszczający możliwość jednostronnego rozwiązania umowy o pracę za wypowiedzeniem dokonany przez pracodawcę był nieważny (art. 18 § 2 k.p.). Łącząca strony procesu umowa o pracę nie przewidywała więc możliwości jej wcześniejszego rozwiązania.

Z powołaniem się na argumentację z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 r., I PKN 414/98, OSNP 1999/24/779 (Przepis art. 50 § 3 i 4 KP nie ma zastosowania w razie wypowiedzenia przez pracodawcę umowy terminowej, w której strony nie zastrzegły możliwości takiego sposobu jej rozwiązania (art. 33 w związku z art. 30 § 1 pkt 4 KP). W takiej sytuacji pracownikowi przysługują roszczenia określone w art. 56 w związku z art. 59 KP), stwierdzono, że Sąd rozważając przysługujące pracownikowi uprawnienia związane w wadliwym rozwiązaniem umowy o pracę, powinien odwołać się do przepisów regulujących uprawnienia pracownika w razie niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia (w szczególności do art. 56 k.p. i art. 57 § 2 k.p.) a nie do art. 50 § 3-4 k.p. Sąd powinien był więc zmienić wyrok Sądu Rejonowego i orzec o przywróceniu powoda do pracy i zasądzić wynagrodzenie za cały okres pozostawania bez pracy. Alternatywnie (art. 477¹ k.p.c.) Sąd powinien orzec o odszkodowaniu w wysokości wynagrodzenia przysługującego za okres, do którego umowa o pracę miała trwać, bez stosowania limitu 3-miesięcznego wynagrodzenia. W tym zakresie skarżący powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z 17 sierpnia 2006 r., III PK 53/06, OSNP 2007/17-18/245, w którym stwierdzono, że odwołanemu członkowi zarządu spółki kapitałowej, zatrudnionemu na tym stanowisku na podstawie umowy o pracę, którą rozwiązano sprzecznie z prawem, nie przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy. Jeżeli podlegał on szczególnej ochronie, to ma prawo do odszkodowania w wysokości równej wynagrodzeniu za czas pozostawania bez pracy w razie

przywrócenia do pracy, lecz nie niższego niż określone w art. 47¹ k.p. (art. 203 § 1 k.s.h., art. 45 § 1 i art. 47 k.p.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda okazała się nie mieć uzasadnionych podstaw.

Zasadniczym zarzutem skargi kasacyjnej było naruszenie art. 50 § 3 i 4 k.p. Zdaniem skarżącego w sprawie wystąpiła też potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości w orzecznictwie sądów powszechnych.

Ustalenia faktyczne dokonane przez sądy obu instancji nie budzą wątpliwości. Powód był zatrudniony na podstawie umowy na czas określony dłuższy niż 6 miesięcy. Był także objęty ochroną z art. 39 k.p. Umowa ta została wypowiedziana na podstawie jej postanowienia, które upoważniało jedynie pracodawcę do dokonania wypowiedzenia. Sąd Okręgowy przyjął, że postanowienie to jest nieważne z mocy art. 18 k.p. Następnie zaś, że wypowiedzenie zostało dokonane z naruszeniem przepisów o wypowiedaniu umowy na czas określony i przyznał odszkodowanie w oparciu o art. 50 § 3 i 4 k.p.

W tej sytuacji należy stwierdzić, że zgodnie z art. 33 k.p. umowa na czas określony może być wypowiedziana jeżeli została zawarta na czas dłuższy niż 6 miesięcy i strony przewidziały dopuszczalność jej wcześniejszego rozwiązania za dwutygodniowym wypowiedzeniem. Oba powyższe warunki muszą być spełnione łącznie.

Ustalenie, czy zostały spełnione warunki wypowiedzenia umowy na czas określony ma zasadnicze znaczenie dla określenia podstawy ewentualnych roszczeń pracowniczych związanych z naruszeniem przepisów o wypowiedaniu tego rodzaju umowy o pracę. Problem ten komplikuje się dodatkowo w przypadku zatrudnienia umownego członka zarządu spółki kapitałowej, który był objęty ochroną szczególną.

Problem roszczeń pracowniczych w związku z wypowiedzeniem umowy na czas określony był wielokrotnie rozstrzygany przez Sąd Najwyższy. Podstawowym problem wymagającym rozstrzygnięcia jest kwalifikacja art. 33 k.p. Chodzi tu o to, czy przepis ten jest przepisem o wypowiedaniu umów na czas określony w

rozumieniu art. 50 § 3 k.p. W orzecznictwie Sądu Najwyższego problem powyższy wzbudza poważne kontrowersje. Przyjmowano bowiem, że art. 33 k.p. stanowi przepis o wypowiedaniu umów o pracę na czas określony w rozumieniu art. 50 § 3 k.p. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2009 r., II PK 142/09, Monitor Prawa Pracy 2010, nr 8, s. 421). Natomiast w wyroku z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 414/98, OSP 1999, nr 24, poz. 779 rozstrzygnięto, że przepis art. 50 § 3 i 4 k.p. nie ma zastosowania w razie wypowiedzenia umowy terminowej, w której strony nie zastrzegły możliwości takiego sposobu jej rozwiązania (art. 33 w związku z art. 30 § 1 pkt 4 k.p.) W takiej sytuacji pracownikowi przysługują roszczenia określone w art. 56 w związku z art. 59 k.p. Na ten właśnie pogląd powołuje się skarżący (mylnie powołując to orzeczenie jako I PKN 404/99) w celu uzasadnienia potrzeby zastosowania przepisów art. 56 i 57 § 2 k.p., jako podstawy roszczeń powoda.

Odrębnym zagadnieniem jest ocena zasadności roszczenia o przywrócenie do pracy odwołanego członka zarządu spółki kapitałowej, którego umowę o pracę rozwiązano sprzecznie z prawem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 sierpnia 2006 r., III PK 53/06, OSNP 2007, nr 17, poz. 245, który wzbudził zastrzeżenia doktryny prawa pracy).

W związku z powyższym konieczne jest rozstrzygnięcie o tym, czy umowa o pracę powoda zawierała ważne postanowienie o dopuszczalności jej wypowiedzenia. Należy przyjąć, że postanowienie umowne przewidujące możliwość wypowiedzenia umowy na czas określony jedynie w przypadku odwołania powoda z zajmowanego stanowiska było dla powoda korzystne. W tej sytuacji nie znajduje zastosowania przepis art. 18 § 2 k.p. Można nawet byłoby rozważać, czy postanowienie to jest nieważne w zakresie w jakim nie przewidywało możliwości dokonania wypowiedzenia przez pracownika. W okolicznościach faktycznych sprawy pozostaje to jednak bez wpływu na jej rozstrzygnięcie. Tak więc należy ostatecznie stwierdzić, że zostały w tym przypadku spełnione oba warunki dopuszczalności wypowiedzenia umowy na czas określony, które są przewidziane w art. 33 k.p.

W tym stanie rzeczy należało uznać, że wypowiedzenie umowy o pracę powodowi naruszyło jedynie przepis art. 39 k.p.

Na podstawie przyjętych wyżej ustaleń można więc stwierdzić, że naruszony został przepis o wypowiedaniu umów zawartych na czas określony (art. 50 § 3 k.p.). tak więc podstawę wyliczenia, przysługującemu powodowi, odszkodowania stanowić musi przepis art. 50 § 4 k.p. Z takim też sposobem jego obliczenia zgodził się Sąd Okręgowy w zaskarżonym skargą kasacyjną wyroku.

Ostatecznie należy stwierdzić, że pomimo nietrafnego uzasadnienia wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu, a zarzuty skargi kasacyjnej okazały się nieuzasadnione. W stanie faktycznym sprawy nie wystąpiła także potrzeba dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości w orzecznictwie. Problem ten zaistniałby niewątpliwie, gdyby umowa stron nie przewidywała możliwości jej wcześniejszego wypowiedzenia.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.